



INGEN SAMLENDE MANN: Arne Fortun ble valgt til tillitsvalgt for dommerne i Bergen tingrett. Da ledelsen ønsket fellesmøter med dommerne og saksbehandlernes tillitsvalgte, nektet dommerne.



INGEN DYREVENN: Gunnar Torkildsen setter pris på pipepatting. Da ledelsen minnet om at røykeloven også gjaldt hans kontor, krevde han forbud mot hunder på tinghusets dommerkontorer.



GA OPP OG SA OPP: Martin Tenold skulle modernisere Bergen tingrett. Etter to år i jobben som sorenskriver, ga han opp prosjektet og flyttet tilbake til Gulatings lagmannsrett.

Krangler så kappene flag

TROND NYGARD-STURE
HELGE SVELA
DAG IDAR TRYGGESTAD

trond.nygard-sture@bt.no

Tidlig på våren 2005 dumper et brev ned i postkassen til en rekke advokater i Bergen. Også politiet får brevet. Avsender er Stein Dons Heinfjell, dommer i Bergen tingrett. Han har en presserende sak å ta opp.

Den relativt ferske lederen i Bergen tingrett, sorenskriver Martin Tenold, har besluttet at straffesaker skal starte klokken 9.00. Ikke 9.30 slik en del dommere foretrekker.

En rekke dommere blir oppbrakt, ja, noen direkte sinte. En av dem føler behov for å blåse ut.

– Det kom et brev fra Heinfjell om at alle hans rettsaker fortsatt skulle starte 9.30, sier advokat Fredrik Verling.

Kort tid etter mottar han et nyt brev. Denne gangen fra sorenskriveren.

– Han presiserte at det var 9.00 som gjaldt, også i saker der Heinfjell var dommer.

Tillitsvalgt? Nei, takk!

Dommere skal ha spisskompetanse i konflikthåndtering. Om du og naboen krangler, er det juristene på Tårnpllass som skal se klart og rydde opp.

Historien om Heinfjells mogenrutiner er bare en av mange disputer som har rammet Bergen tingrett de siste årene. Problemet har vært så store at begge lederne sa opp og tre direktører fra Domstoladministrasjonen kom på krisewisitt. Mer om dette senere. Nå tilbake til Heinfjell.

I irritasjon over Tenolds beslutning trekker Heinfjell seg som tillitsvalgt for dommerne. Dommerkollega Gunnar Torkildsen følger opp med å trekke seg som verneombud. Normal ville dommerne oppnevnt ny tillitsvalgt. Men ikke her. Man finner ingen som vil overta.

– Etter hvert ble det ikke ha tillitsvalgt et signal om at dommerne ikke var fornøyd med ledelsen, sier en kilde.

Dette skaper problemer for ledelsen i en tid med sammenslåing, ombygging og flytting av ansatte. Ledelsen har ingen tillitsvalgte å forhandle eller drøfte organisasjonsspørsmål med. Noe må gjøres. Tenold skriver brev til dommernes egen organisasjon og ber om bistand. Dommerne provoseres og gir Dommerforeningen klar beskjed: Holde dere unna.

Dermed fortsetter unntakstilstanden. Først rundt et år etter Heinfjells protestretteliggjøring velger dommerne nye tillitsvalgte; Vigdis Bygstad og Arne Fortun.

Men dommerne stiller en forutsetning: Deres tillitsvalgte skal ikke ha møter sammen med tillitsvalgte for sekretærer og saksbehandlere.

– Dommerne er ikke en del av hovedavtalen i staten, det er den enkle begrunnelsen. Derfor er det ikke naturlig at vi deltar i møter som knytter seg opp til det regelverket, sier Arne Fortun.

Apartheid i lunsjpausen

Det er ikke bare på tillitsmannsnivå det er skille mellom de rundt 30 dommerne og resten av de an-

satte. Mens dommerne har sin egen daglige lunsj på biblioteket, den såkalte dommerlunsjen, spiser saksbehandlere og sekretærer i sine egne små grupper eller i tinghusets kantine.

Få domstoler praktiserer en så ekskluderende lunsjpolitikk. Det kaller på smilet andre steder.

– Folk spør om vi fortsatt har dommerlunsj. Det er litt pinlig å måtte svare ja, sier en kilde.

Når sorenskriver Tenold ville ha innpass på dommerlunsjen for den nyansatte direktøren ved Bergen tingrett, Radina Trengereid, er reaksjonen mildt sagt lunken. Noen er direkte imot.

Man blir likevel enige om at Trengereid skal spise med dommerne én fast ukedag annenhver uke.

Trengereid, som er siviløkonom og har master i ledelse, skal tilføre kompetanse på organisasjonsutvikling og personalbehandling. Sammen med sorenskriveren skal hun modernisere en tungrodd og konservativ institusjon.

Ansettelsen faller i dårlig jord. Flere dommere liker ikke at en uten dommerkappe, en ikke-jurist, skal inneha en så fremtredende posisjon på deres hjemmebane. Dommerne bestemmer seg for at de ikke vil forholde seg til direktøren, kun til sorenskriveren.

I tingretten strides man om hvor lenge «boikotten» pågikk. Verken Tenold, Trengereid eller tillitsvalgte for dommerne vil kommentere dette.

Ga blaffen i røykeloven

Fra 1. juni 2004 blir røykeloven strengere. Offentlig ansatte kan

fakta

Bergen tingrett

- Bergen tingrett er landets nest største tingrett.
- Tingretten ble slått sammen med Bergen byfogdembete i fjor.
- Det jobber nå over 70 personer i tingretten, 31 av dem dommere eller dommerfullmektiger.
- Hvert år behandler tingretten mellom 800 og 1000 straffesaker med meddommere, og rundt 2000 enedommersaker. I tillegg kommer over 600 sivile tvistemål, og flere andre typer saker som konkurer og dødsbo.

KILDE: KONSTITUERT SORENSKIVER HÅKON RASTUM

ikke lenger røyke på kontorene sine.

Ikke alle tar dette like høytidelig. Til tross for en og annen klage fra saksbehandlere, fortsetter dommer Gunnar Torkildsen å røyke på kontoret sitt.

– Det er jo et paradoks at dommerne som skal håndheve loven, ikke følger den i sitt eget hus, sier en kilde.

Utpå høsten 2005 sender ledelsen ved tingretten ut et skriv og minner om røykeforbudet. Samtidig får ansatte tilbud om gratis røykeavvenningskurs.

Torkildsen blir temmelig oppbrakt. Han svarer at ledelsen da også må ta opp at enkelte dommere har hunden sin på kontoret i arbeidstiden.

Varsler bedriftslegen

En av fire avdelinger i Bergen tingrett har vært spesielt utsatt for konflikter. Den ledes av dommer Ove Kjell Hole. Saksbehandlerne synes hans måte å lede er detaljorientert og ubehagelig. Etter et besøk av en saksbehandler, skriver bedriftsleggen brev til ledelsen om arbeidsmiljøproblemer på Holes avdeling.

Hole innrømmer at det har diskusjoner, særlig om servicesenteret.

– Vi har fått hjelp fra Domstoladministrasjonen og har en intern prosess gående. Ellers er det bra.

– Hva slags hjelp har dere fått?

– En medarbeider derfra har hatt møte med alle saksbehandlerne og meg. Vi har snakket om veien videre, om samarbeid og kommunikasjon, sier Hole.

**Dommerne nektet
å velge tillitsvalgt
og topplederne
trakk seg. Det
var ikke så lett
å modernisere
Bergen tingrett.
Man klarte ikke
engang å innføre
røykeloven.**



DETALJORIENTERT: Dommer Ove Kjell Hole har lagt seg ut med en del saksbehandlere for møten han leder avdelingen sin på. – Vi har fått hjelp fra Domstoladministrasjonen til å snakke om samarbeid og kommunikasjon, sier han.



Toppaledelsen vil på et tidspunkt flytte servicesenteret, som blant annet tar seg av publikum, ut av Holes avdeling. Saksbehandlerne støttet forslaget. Men dommerne tillitsvalgte sa nei.

– Etter en totalvurdering...

Høsten i fjor, etter bare to år som sorenskriver, gir Martin Tenold beskjed om at han vil returnere til Gulatings. Da flyr hele toppaledelsen i Domstoladministrasjonen (DA) inn fra Trondheim: Direktør Knut Sæther, juridisk direktør Willy Nessen og personaldirektør Anne Mari Borgersen. I løpet av en hektisk dag snakker de med sorenskriver, direktør, avdelingslederne og tillitsvalgte.

Tema er situasjonen når Tenold går, og konfliktene. Etter det BT forstår blir Holes kandidatur som konstituert leder torpedert av det som kom frem under samtalene.

Senere oppnevner DA Håkon Rastum som midlertidig leder inn til ny sorenskriver, Jan Ivar Brønn, er på plass i mai.

– Etter en totalvurdering fant vi at en annen kandidat som var bedre egnet til å ivareta Bergen tingrett sine interesser i interimspoden, er alt juridisk direktør Willy Nessen i DA vil si.

Han vil ikke si noe om konflikte i Bergen tingrett.

– Vi har vært kjent med at det har vært utfordringer der, men jeg vil ikke gå inn på interne personmessige problemer.

Det skal blant annet være disse «utfordringene» som får Martin Tenold og direktør Radina Trengereid til å slutte med få måneders mellomrom.

Når DA lyser ut sorenskriverembetet er interessen laber.

– Det er forunderlig å registrere at det kun var en søker til en så interessant og krevende jobb, sier Willy Nessen.

Blir avfeid som «påfunn»

En del av kritikken mot Bergen tingrett går på at konservative dommere motsetter seg endring og at de ikke innser at de er en del av et arbeidsfellesskap der også saksbeandler og sekretærer gjør en viktig jobb. De aksepterer ikke at et slikt fellesskap krever felles engasjement og forståelse for helheten.

– Mange dommere ser seg selv som sentrum mens andre ansatte er en servicefunksjon for dem, sier en kilde.

Resultatet er en tungrodd organisasjon der forandring sitter langt inne. Alt som smaker av modernisering og nytenkning blir fort avfeid som «påfunn».

Kilder har forskjellige teorier om årsaken til at det er slik: Viljen til å lytte og diskutere med andre grupper ansatte er liten, dommerne styrer unna korrektiv fra folk som tenker annerledes om deres rolle i tingretten, lite oppmerksamhet og kritikk fra media. For å nevne noe.

MARS I ÅR. Stein Dons Heinfjell sitter bak dommerbordet og diskuterer fremdriften i en narkosak med advokatene. Han gjør det klart at han ikke akter å komme tidlig på jobb neste dag.

– Nå er det slik at mine rettssaker fortsatt begynner klokken 9.30.

– Tendens til grunnløs motstand

– Utfordringen for tingretten er å tenke på hvordan man kan utvikle organisasjonen istedenfor å ønske seg tilbake til fortiden.

Det sier Radina Trengereid, direktør i Bergen tingrett. Hun er bare en av tre direktører ved norske domstoler.

I mai begynner hun som assistente direktør i CMI. Hun slutter etter bare ett og et halvt år i tingretten.

– Det har vært en utfordrende og lærerik prosess å forsøke å snu en så tradisjonsrik og konservativ organisasjon til å bli moderne og serviceinnstilt, sier hun.

– Endring skjer veldig sent

Trengereid vil ikke si noe om konfliktene. Når BT refererer påstanden om liten endringsvilje, sier hun seg delvis enig.

– Endringer skjer veldig langsomt. Derfor trenger man tydelige ledere på alle nivå som er villig til å stå på for å snu dette. Også tillitsvalgte og medarbeidere i alle grupper må bidra positivt.

– Hvordan stiller dommerne her?

– Mange dommere ser ikke behovet for felles tenkning rundt arbeidsprosesser, selv om alle ansatte deltar i en produksjonskjede som henger sammen.

Trengereid sier at uenighet kan være bra i arbeid med organisjonsutvikling.

– Det som kan virke uheldig er den grunnløse motstanden. Det er dessverre en viss tendens til det i tingretten.

Sluttet etter to år

Tidligere sorenskriver Martin Tenold vil ikke kommentere noen av det BT forelegger ham.

– Jeg har sluttet. Det er ikke riktig av meg å kommentere interne forhold.

– Noen mener du overkjørte dem, blant annet om når rettssaken skulle starte?

– Det er ikke riktig. Dette ble drøftet med tillitsvalgte før beslutning ble tatt.

Etter bare to år i tingretten, vendte Tenold tilbake til Gulatings lagmannsrett.

– Den viktigste grunnen er at jeg har vært 10 år i Gulatings før og trives veldig godt der. Dessuten får jeg bruke mer tid på dommerfaglige spørsmål nå.

– Ingen kommentar

BT har snakket med en rekke kilder. Avisen har også fått et anonymt brev fra en angivelig dommer, som ga et par eksempler på hva vi burde ta tak i.

Verken dommer Gunnar Torkildsen, Eli Danielsen, tillitsvalgt for saksbeandlerne, eller Vigdis Bygstad og Arne Fortun, tillitsvalgt for dommerne, vil snakke om dette.

Fungerende sorenskriver Håkon Rastum mener det ikke er høyt konfliktnivå i dag, mens Stein Dons Heinfjell skriver i en sms at arbeidsmiljøet er meget godt. «For min del verken har jeg eller har hatt personlige konflikter med noen. Noe annet er at meninger brytes og endog kan komme på spissen. (...) Jeg ser ingen grunn til å gå nærmere inn på historisk uenighet.»



Mener dommerkrangel i

DOMMER-KONFLIKT: Tilsynelatende rolig i Tinghuset. Men i Bergen tingretts lokaler har det ikke alltid gått stille for seg.

Organisasjonspsykolog Nils M. Sortland mener dommer-kranglingen i Bergen tingrett minner om konlikten i LO, som førte til at Gerd-Liv Valla måtte gå.

► De lokale dommerne

FRODE BJERKESTRAND

frode.bjerkestrand@bt.no

– Det er helt klart fellestrek. I Valla-saken så vi også veldig tydelig hvor sterkt de involverte men-

te at bare de selv hadde gjort det riktige. Aktørene opplever seg selv som ufeilbarlige, og blir stående svært sterkt på hvert sitt ståsted, sier Sortland.

– Helt spesielt

BT avslørte i går at noen av dom-

merne ved Bergen tingrett ikke akkurat har oppført seg som ydmyke lovmannen de siste årene. Odrengt, krangelen om arbeidstider, om røykeloven og om eksklusiv rett til å spise lunsj med dommerne har ført til en ganske så forunderlig stemning i Bergens tinghus.

Organisasjonspsykolog Nils M. Sortland ved Universitetet i Bergen har jobbet med konflikter på norske arbeidsplasser i en årrekke. Men konflikter av denne typen ved domstolene har han aldri vært borti.

– Nei, det har jeg ikke. Dette er helt spesielt. Folk flest har en oppfatning om at rettssystemet gjør en ekstremt ansvarsfull jobb, at de som jobber som dommere skal ha mer klokskap enn alle oss andre. Og det er en helt legitim forventning.

Blåser opp bagateller

Nils M. Sortland mener kravene til dommere kanskje bør være strengere enn for andre, men at det selv i svært profesjonelle organisasjoner finnes spor av slike konflikter.

– Hvordan er det mulig at folk i så viktige stillinger glemmer signaleffekten av det de gjør?

– Noen ganger når svært kompetente mennesker jobber sammen blir de svært prinsipielle. Det som for alle oss andre fremstår som rene bagateller blir veldig store. Men i dette tilfellet blir det veldig skummelt, fordi signaleffekten er så stor. Enhver kan jo komme på tanken om at «hvorfor skal jeg bry meg, når ikke dommerne kan oppføre seg en gang?»

Forskjell på skit og kanel

– Men denne konflikten har nesten et anstrøk av noe barnslig retthaversk over seg. Hvorfor det?

fakta

dommer-konfliktene

- BT skrev lørdag om mange og langvarige konflikter ved Bergen tingrett.
- En dommer skal ha nektet å rette seg etter pålegg om ny arbeidstid. Dette førte til at han sa opp vervet som tillitsvalgt.
- Dette førte igjen til at dommerne i tingretten ble stående uten tillitsvalgt i en periode, noe som gjorde diskusjon om modernisering og flytting umulig.
- En dommer skal ha nektet å rette seg etter røykeloven da den ble innført.
- En dommer ble anklaget for å være detaljorientert og ubehagelig i lederskissen sin.
- Da tingretten ansatte en kvinnelig direktør, nektet dommerne å forholde seg til henne.
- Kun dommerne får innta sin lunsj i biblioteket. Saksbehandlere og sekretærer må spise i kantinen.
- Noen dommere aviserer alle forsøk på modernisering som «påfunn».
- Etter bare to år i stillingen sin gav sorenskriver Martin Tenold opp forsøket på å modernisere Bergen tingrett.



SPEIELIG KONFLIKT: – Krangelen mellom dommerne i Bergen tingrett er helt spesiell, sier organisasjonspsykolog Nils Sortland.

ARKIVFOTO: ØRJAN DEISZ

– Slik er det veldig ofte i en konfliktutsituasjon. Det er nesten lettere å forholde seg til unger når slike ting oppstår. Man skal ikke gi seg, det potensielle nederlaget blir for stort. Derfor står de så hardt på sitt, at det nesten virker absurd.

– Hva kan tingretten gjøre for å komme seg videre?

– De bør bruke dialogens kraft, der de går gjennom konkrete saker. Gjerne ved hjelp av en tre-jeperson, som kan hjelpe dem til å forstå skillet mellom skit og kanel, sier Sortland.

BT var i går i kontakt med både tidligere sorenskriver Martin Tenold og tillitsvalgt for dommerne; Arne Fortun. De avstod fra å kommentere saken ytterligere. BT fikk ikke kontakt med tingrettsdommer Gunnar Torkildsen.

Hemtex

Kun idag!

40%

rabatt

på alt i butikken

Gjelder på ordinære priser, kan ikke kombineres med andre tilbud, gjelder ikke ved kjøp av gavekort.

NORDENS LEDENDE KJEDE FOR INTERIØRTEKSTIL
Bergen Arken senter Oslo CC Vest, Torggata 6, House of Oslo
Lillestrøm Torg Moss Amfi Moss Skien Arkaden Skien Storsenter
Tønsberg Tønsberg Torv



kner Valla-saken

AKKJVFOTO: HELGE SKODVIN

Advokater våger ikke kritisere

Forsvarsadvokater i Bergen har visst om konfliktene ved Bergen tingrett. Men frykt for represalier hindrer dem i å kritisere dommerne.

BT snakket med flere forsvarsadvokater i Bergen i går. De aller fleste tør ikke kritisere dommerne ved Bergen tingrett. Mange mener det er umulig for dem å fremføre kritikk offentlig, fordi det kan føre til at dommerne lar det gå ut over deres klienter i neste omgang. To av advokatene forteller at noen dommere skal ha vært i svært dårlig humør og utålmodige. Om dette har sammenheng med de interne konfliktene er uvisst. Men de forteller også at en tingrettsdommer skal ha vært direkte ufin mot tiltalte i flere saker, og skal ha vært vanskelig å for-

holde seg til. Dette skal ha gjort arbeidsforholdene svært vanskelige til tider.

Den profilerte forsvarsadvokaten Odd Drevland er blant de få som vil snakke om saken. Men kun i generelle vedninger.

– Jeg syns det er overraskende at dette har utviklet seg så mye. Man skal jo stole på at systemet fungerer som det skal.

– Er dette en fare for rettssikkerheten?

– Det er uvisst. Det kan bli vanskelig for oss som skal forsvere våre klienter å forholde oss til dette på lang sikt.

Drevland har vært oppmerksom på at «det har gjøret i Bergen tingrett i lang tid», som han sier.

– Signalene har vært der, at det har

vært uro mellom dommere og saksbehandlere. Slik som saken er presentert er det ikke så rart om folk gjør seg tanker om hvordan dette systemet egentlig fungerer. Kanskje det kan føre til en viss utrygghet hos folk som skal møte dette systemet på nært hold.

– Er ikke det problematisk?

– Det er egentlig veldig skummelt. Det er tross alt rettssikkerhet vi snakker om. Folk skal bli behandlet på en balansert og skikkelig måte, og det krever at folk har tillit til at dommerne inngir respekt.

– Er du redd for reaksjoner fra dommerne i tingretten etter du har kommentert saken?

– Jeg vet at dette er touchy. Men nå som saken har kommet ut, må dommerne tåle at saken blir diskutert.

Kappekledd endringsfobi



kommentar

trine.eilertsen@bt.no

Trine Eilertsen er politisk redaktør i BT

Vi ser dem for oss, de ypperste av de ypperste, der de drøfter prinsipper og resonnementer, der de rendyrker evnen til å skille snørr fra bart, og skitt fra kanel. Noen av dem litt pompøse og selvhøytidelige, kanskje, men pytt. Dommerne i Bergen tingrett holder på med ordentlig viktige ting – men hisser seg altså opp når noen ber dem komme på jobb en halv time før, eller slutte å røyke på jobben, som BT skrev i går.

DE KAPPEKLEDE har i oppgave å fortelle andre hvordan de bør oppføre seg – men nåde den som prøver å fortelle dem det samme. Det skal de åpenbart ha seg frabedt. Ingen korrektiver, ingen kritikk, ingen innspill fra andre – dommen er suveren på alle områder.

Nå er det lett å trekke på smilebåndet av viktige mennene som flagrer rundt i gangene på tinghuset, og krever å få spise lunsj i fred fra allmuen. Det kan være komisk å observere mennesker som lar det gå sport i å gjøre ting som de alltid har gjort dem.

MEN HVOR SJARMERENDE er det når de samme menneskene utfører tung innflytelse over andres liv? Dommerne avgjør skjebner på løpende bånd, de bestemmer hvem som er troverdig, og hvem som ikke er det. Dommere i tingretten utfører tidsvis denne makten helt alene, uten å diskutere avgjørelsene sine med noen. De skal ideelt sett kunne lytte, tenke nytt, sette sammen informasjon på nye måter, ikke gå i opptrakkede spor – ingen sak er jo lik. Spørsmålet er om en dommer som går på autopilot, som gjør alt som han alltid har gjort det, som skaper sine egne tradisjoner i sitt eget hode, som er immun mot korrektiver, greier å utøve dommergjerningen på beste måte.

DA HAR VI IKKE ENGANG begynt å spekulere i samfunns- og menneskesynet som ligger bak at dommerne ikke vil spise lunsj med kolleger i Tinghuset, ikke vil diskutere arbeidsplassen sin med dem, og til tider boikotter prosesser som kan være til felles beste. Det kan jo hende at dommerne er noen rever til å skille mellom arenaene de opererer på. At de i rettssalen aldri vil la dette menneskesynet – overbevisningen om at noen i kraft av sin stilling har større verdi enn andre – skinne gjennom. Men kan vi være sikre på det? Det kan vi selvsagt ikke. Vi vet heller ikke hvor mange av dommerne som preger Tinghuset på denne måten. Som alle andre laug beskytter de hverandre ved å legge lokk på den åpne debatten. Men denne gangen bør ikke dommerne slippe unna med at de selv vet best. Det gjør de åpenbart ikke.